

ISKOPAVANJE PRAISTORIJSKIH HUMKI U PADJINAMA I ROČEVIĆU 1970. I 1971. GODINE

U toku 1970. i 1971. godine nastavljena su sistematska iskopavanja praistorijskih humki na potezu Padjine-Ročević (OS Zvornik). Iskopavanja su vršena na nekropolama Karavlaške kuće, Šundinovača i Jezero¹).

Ovim, dvogodišnjim, radovima ispitano je 11 humki, i to: humke II, III, V i VI na nekropoli Karavlaške kuće, humka I na nekropoli Šundinovača i humke III, IV, V, VI, VII i VIII na nekropoli Jezero.

Metod rada pri istraživanju na svima humkama bio je isti: humke su podeljene koordinatnim sistemom na četiri kvadrata, sa obeležavanjem krstastih profila širine 1 m. Segmenti u kvadratima obeleženi su od I do IV. Skidanje slojeva vršeno je ravnomerno. Kontrolni profili skidani su po završetku radova na segmentima po istom sistemu kao i segmenti, s tim što su najpre skidani krakovi, a zatim centar humke.

Nekropola Karavlaške kuće

HUMKA II

Humka se nalazi na imanju Koste Miloševića. Dimenzije: 19×19 m, visina 0,90 m. Površina humke oštećena je agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna: sastoji se od humusa i sloja nasipa koji leži na tvrdoj zemlji svetlomrke boje. Nasip humke sastoji se od rastresite zemlje, tamnomrke boje koja je prošarana žućkastim i crvenkastim nijansama. Svetlomrka zemlja je, u stvari, prvobitni nivo zemlje koji postepeno prelazi u zdravicu beličaste boje (Pl. I-a).

U humci su otkrivena četiri groba. Pored grobova u humci su otkriveni i pojedinačni nalazi, i to: bronzana alka, gvozdeno koplje, deo bronzane spiralne narukvice i nekoliko fragmenata keramike.

Grob 1 otkriven je u zapadnom delu humke, na dubini od 0,80 m. Od sadašnjeg centra humke udaljen je 1,22 m. Grob je većim delom oštećen. Pokojnik je postavljen na pravougaono postolje koje je izgrađeno od sloja rečnoga šljunka. Od pokojnikova kostura nađeno je nekoliko fragmenata kostiju koje su bile u stanju raspadanja. Orientacija groba je SZ—JI. Prilog groba činili su delovi saltaleona, jedanaest bronzanih srcolikih privesaka, dve bronzane narukvice i fragmenti suda.

Grob 2 se nalazio u severoistočnom delu humke, na dubini od 0,44 m. Od centra humke udaljen je oko 7 m. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju izgrađenom od rečnoga šljunka, koje je ograđeno nizom krupnoga kamenja. Dimenzije groba: $2,50 \times 1,20$ m. Orijentacija groba je SZ—JI, sa odstupanjima prema zapadu. Na postolju su otkriveni loše očuvani delovi pokojnikova kostura. Priloga u grobu nije bilo.

Grob 3 je otkriven u centru humke, na dubini od 0,26 m. Grobne konstrukcije se razlikuju od prethodnih. Pravougaona osnova groba izgrađena je od šljunka i oivičena nizom krupnijeg kamenja. Posle polaganja pokojnika, cela konstrukcija je pokrivena slojem krupnog kamenja. Dimenzije postolja su $2 \times 1,50$ m, a cele konstrukcije: $2,30 \times 2,50$ m. Dno groba ležalo je na dubini od 0,66 m. Orijentacija groba je JZ—SI. Pokojnikov kostur većim delom je uništen, a i sačuvani delovi kostiju su u trošnome stanju, zdrobljene. U grobu je, od priloga, nađen samo fragmenat sudića.

Grob 4 se nalazio neposredno ispod groba 3. Dno groba je ležalo na zdravici, na dubini od 0,80 m. Postolje na kome je ležao pokojnik pravougaonog je oblika, izgrađeno od rečnog šljunka. Većim delom je oštećeno. Dimenzije su: $2,50 \times 0,60$ m. Orijentacija groba je I—Z, sa neznatnim odstupanjem prema severu. Od pokojnikova kostura sačuvani su samo trošni delovi kostiju lobanje i nekoliko fragmenata od kostiju ruku. Priloga u grobu nije bilo.

HUMKA III

Humka se nalazi na imanju Mladena Stojanovića. Dimenzije iznose: 17×17 m, visina 0,90 m. Površina humke oštećena je agrikulturnim radovima. Ova oštećenja naročito su zapažena u sadašnjem centru humke. Stratigrafija humke je jednostavna i u potpunosti se poklapa sa stratigrafijom prethodne humke. Sloj nasipa čini rastresita mrka zemlja prošarana žućkastim i crvenkastim nijansama. Leži na tvrdoj zemlji svetlomme boje. U centru humke su otkriveni delovi od uništenog groba. Od grobne konstrukcije sačuvano je jedino nekoliko kamenova, koji su ležali na dubini od 0,25 m. Ispod kamenja, na dubini od 0,75 m, otkriveni su sasvim mali delovi kostiju lobanje i deo butne kosti. Prilozi nisu nađeni.

HUMKA V

Humka se nalazi na imanju Jove Đokića. Dimenzije iznose: $15,50 \times 16$ m, visina 1 m. Stratigrafija humke u potpunosti odgovara stratigrafiji prethodnih humki. U humci su otkrivena četiri groba. Pored grobova, u humci su, kao usamljeni nalazi, otkriveni: jedna bronzana igla, fragmentovani sudić i fragment keramike (Pl. II-a).

Grob 1 ležao je na dubini od 0,45 m, severozapadno od centra, na udaljenosti od 2 m. Pokojnik je bio postavljen na pravouglo postolje koje je izgrađeno od sloja rečnoga šljunka, debljine 10—16 cm. Postolje je ograđeno vencem od tri reda krupnijeg kamenja. Kameni venac u istočnom i zapadnom delu groba je nešto masivnije izgra-

den i uzdignut. Unutrašnje dimenzije grobne konstrukcije su: $2,20 \times 0,80$ m, a spoljašnje $3 \times 1,30$ m. Dno groba ležalo je na dubini od $0,85$ m na sloju svetlome zemlje. Orijentacija je I—Z, sa manjim odstupanjem prema severu. Od pokojnikova kostura sačuvani su delovi lobanje, kosti ruku, butna kost i deo golenjače. Suđeći po položaju očuvanih delova kostura, pokojnik je ležao na desnom boku, u blago povijenom položaju, licem okrenutim ka jugu, sa rukama povijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Priloga u grobu nije bilo.

Grob 2 ležao je na dubini od $0,75$ m, južno od centra na udaljenosti od oko $3,60$ m. Grobna konstrukcija je pravougaonog oblika, izgrađena od sloja rečnoga šljunka debljine oko 8 cm. Dimenzije konstrukcije: $1,60 \times 0,45$ m — $0,50$ m. Dno groba ležalo je na dubini od $0,80$ m, u sloju mrke zemlje koja je prošarana žućkastim i crvenkastim nijansama. Ostaci pokojnikova kostura nisu nađeni. U grobu je nađeno nekoliko fragmenata keramike. Orijentacija groba je I—Z, sa neznatnim odstupanjem prema jugu.

Grob 3 ležao je na dubini od $0,82$ m, jugozapadno od centra humke, na udaljenosti od oko $5,50$ m. Pravougaona osnova groba izgrađena je od sloja rečnoga šljunka. Okolo je ograđena širokim vencem od krupnijeg kamenja, koji je na krajevima nešto masivniji i izdignut. Sredina groba je oštećena. Unutrašnje dimenzije konstrukcije su: $1 \times 0,55$ m, a spoljašnje: $2,70 \times 1,60$. Dno groba ležalo je na dubini od $1,19$ m, u sloju tvrde, svetlome zemlje. Priloga u grobu nije bilo. Orijentacija groba je SZ—JI.

Grob 4 ležao je na dubini od $0,82$ m, zapadno od centra humke na udaljenosti od $2,40$ m. Orijentacija groba I—Z. Očuvani su manji delovi od pravougaone osnove groba koja je bila izgrađena od dva reda rečnoga šljunka. Dužina osnove iznosila je $1,70$ m. Ostaci pokojnika nisu konstatovani. Od priloga, u grobu je nađen jedino fragmenat oboda suda.

HUMKA VI

Humka se nalazi na imanju Jove Đokića i Mladena Stjepanovića. Dimenzije humke su: $14,50 \times 14,50$ m, visina $0,90$ m. Stratigrafija humke je jednostavna i podudara se sa stratigrafijom prethodnih humki (Pl. Ib). U humci je otkriven jedan grob (Pl. Iib).

Grob je ležao na dubini od $0,70$ m, južno od centra humke, na udaljenosti od oko $0,80$ m. Osnova groba je pravougaonog oblika. Izgrađena je od sloja krupnoga kamenja, preko koga je nasut sloj rečnog šljunka debljine 12 — 18 cm. Grob je ograđen širokim vencem krupnijeg kamenja koje je u istočnom i zapadnom delu groba nešto masivnije i znatno izdignuto. Posle polaganja pokojnika na postolje, grob je pokriven slojem krupnog kamenja. Unutrašnje dimenzije groba su $2 \times 0,70$ m, a spoljašnje $3,65 \times 1,50$ m. Dno groba je ležalo na sloju tvrde, svetlome zemlje. U grobu su, u raspadnutom stanju, nađeni delovi kostiju ruku i butne kosti. U jugozapadnom delu groba nađen je fragmenat suda. Orijentacija groba je I—Z, sa malim odstupanjem prema severu.

Nekropola Šundinovača

HUMKA I

Humka zahvata imanja Tadije Tadića i Milivoja Ristanovića. Dimenzije iznose: 20×20 m, visina 1 m. Površina humke je oštećena agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna. Sloj nasipa od rastresite mrke zemlje, prošaran svetlijim i tamnijim nijansama, leži na tvrdoj svetlomrkoj zemlji koja postepeno prelazi u zdravicu. U humci je otkriveno šest grobova. Pored grobova, kao usamljeni nalazi, nađeni su sledeći objekti: tri gvozdena koplja, od kojih dva predstavljaju grupni nalaz, dve bronzane igle, fragmenat keramike i kremenit nožić.

Grob 1 otkriven je na dubini od 0,61 m, južno od centra humke, na udaljenosti od oko 3,20 m. Grobna konstrukcija je prilično oštećena. Ipak se može konstatovati da je pravougaonog oblika. Izgrađena je od sloja rečnoga šljunka, debljine oko 5 cm. Orijentacija groba je I—Z. Ostaci pokojnikova kostura nisu otkriveni. Dno groba ležalo je na sloju mrkocrvene zemlje. U sredini groba otkrivene su dve oštećene bronzane narukvice i fragmentovana bronzana igla (T. I, 1)

Grob 2 otkriven je na dubini od 0,81 m, jugoistočno od centra humke, na udaljenosti od 4,50 m. Grobna konstrukcija je oštećena žilama drveća. Identična je prethodnoj. Pravougaono postolje je izgrađeno od sloja rečnoga šljunka, debljine 8—10 cm. Dimenzije postolja su: $2,20 \times 0,70$ m. Orijentacija SI—JZ. Ostaci pokojnikova kostura nisu konstatovani. U srednjem delu groba otkriveni su atipični fragmenti keramike.

Grob 3 otkriven je jugozapadno od groba 2, na dubini od 0,55 m. Od centra humke je udaljen 4,20 m. Grobna konstrukcija je velikim delom uništena. Prema očuvanom delu, vidi se da je izgrađena od krupnoga kamenja. Na dubini od 0,79 m nađen je deo butne kosti. Drugih ostataka pokojnikova kostura nije bilo. Priloga u grobu nije bilo. Orijentacija očuvanog dela groba je S—J.

Grob 4 otkriven je u zapadnom delu humke, na dubini od 0,72 m. Od centra humke je udaljen 2,50 m. Nađeni su samo delovi grobne konstrukcije, koja je izgrađena od krupnog kamenja. Dimenzije očuvanog dela konstrukcije iznose: $0,90 \times 1,10$ m. Orijentacija I—Z. U grobu nisu konstatovani ostaci pokojnika a nisu nađeni ni grobni prilozi.

Grob 5 otkriven je na dubini od 0,32 m, u centru humke. Orijentacija S—J. Grobna konstrukcija je pravougaonog oblika. Izgrađena je od sloja rečnoga šljunka, debljine oko 4—5 cm. Dimenzije su: $2,60 \times 0,60$ m. Ostaci pokojnika nisu otkriveni. Takođe, nisu pronađeni ni grobni prilozi.

Grob 6 otkriven je istočno od centra humke, na udaljenosti od 1,30 m i na dubini od 0,74 m. Grobna konstrukcija je većim delom oštećena. Oblika je pravougaonog, izgrađena od sloja rečnoga šljunka, debljine oko 7 cm. Ostaci pokojnika nisu konstatovani, a nije bilo ni grobnih priloga. Orijentacija groba je I—Z.

Nekropola Jezero

HUMKA III

Humka se nalazi na imanju Vida Bogdanovića. Dimenzije iznose: 30×30 m, visina 1,90 m. Stratigrafija ove humke bitno se razlikuje od drugih humki. Sloj nasipa sastoji se od rastresite tamnomrke zemlje, pomešane sa svetlijim i tamnijim nijansama, i leži na sloju tvrde svetlomrke zemlje koja postepeno prelazi u zdravicu. Međutim, izvesne karakteristike zapažene u srednjem delu nasipa humke, gdje je zemlja znatno tamnije boje, ukazuju da je nasipom sadašnje humke pokrivena i jedna manja humka. Grobovi u sadašnjem centru humke imaju zajednički nasip (grobovi 3 i 4), odnosno predstavljaju jednu humku prečnika oko 8 m, a visine oko 1,30 m. Van ove humke, ali u njenoj neposrednoj blizini, otkrivena su još tri groba. Kod ovih grobova, tokom radova nisu uočene specifične pojave u karakteru nasipa, koje bi ukazivale na kasnije ukopavanje ili na mogućnost da su ovi grobovi imali svoje humke. Stoga se može pretpostaviti da humka, s grobovima 3 i 4, s obzirom na njen položaj u centru sadašnje humke, predstavlja prvobitnu humku, koja je, posle sahranjivanja pokojnika u grobovima 1, 2 i 5, pokrivena, zajedno sa ovim grobovima, sadašnjim nasipom²⁾. Ovako formirana humka predstavlja verovatno porodičnu grobnicu. Pored grobova, u humci je nađena znatna količina atipičnih fragmenata keramike, uglavnom grube fature. Takođe, u nasipu, a naročito u delu nasipa prvobitne humke, zapažene su pojave gari (Pl. III, a, b).

Grob 1 otkriven je u jugozapadnom delu humke, na dubini od 1,14 m. Od današnjeg centra humke udaljen je 4,40 m. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju, izrađenom od kamenja, preko koga je nasut sloj rečnog šljunka, i ograđenom širokim i izdignutim vencem od krupnog kamenja. Posle polaganja pokojnika, grob je bio pokriven najpre šljunkom, a zatim kamenjem. Spoljne dimenzije konstrukcije su $3,37 \times 1,65$ m, a unutrašnje $2,45 \times 0,64$ m. Pokojnikov kostur je dobro očuvan. Položen je bio na desnom boku, u blago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. U grobu je nađen bronzani bodež. Orijentacija groba je SZ—JI, sa znatnijim odstupanjem prema zapadu (T. I, sl. 2).

Grob 2 otkriven je na dubini od 1,63 m. Ležao je u zapadnom delu humke, udaljen od centra 4,30 m. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju, izrađenom od sloja šljunka i ograđenom vencem od krupnijeg kamenja. Posle polaganja pokojnika, grob je najpre pokriven šljunkom, a zatim krupnijim kamenjem. Spoljna dimenzija konstrukcije je $1,58 \times 0,90$ m, a unutrašnja $0,76 \times 0,57$ m. U grobu su nađeni manji ostaci pokojnikova kostura. Sudeći po kostima i veličini grobne konstrukcije, u grobu je sahranjeno dete. Grobni prilog činili su fragmentovan sudić i mala bronzana narukvica. Orijentacija groba je S—J (T. II, 1).

Grob 3 je otkriven u centru humke, na dubini od 1,26 m. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju, izrađenom od krupnog

kamena, preko koga je nasut sloj rečnog šljunka debljine 15 cm, i ograđenom vencem od krupnog kamenja. Posle polaganja pokojnika, grob je pokriven kamenjem. Spoljne dimenzije konstrukcije su $3,30 \times 1,50$, a unutrašnje $2,20 \times 0,70$ m. Delimično očuvane pokojnikove kosti ukazuju da je bio postavljen na bok, u blagom povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Grob je imao bogat prilog: bronzanu iglu s glavom u obliku pečata, šest bronzanih prstenova za kosu (nopperring), perle od čilibara, dve bronzane narukvice s krajevima u obliku pečata, fragmentovan sudić i poklopac suda. Orijentacija groba je SZ—JI, sa znatnijim odstupanjem prema zapadu (T. I, sl. 4).

Grob 4 otkriven je na dubini od 1,79 m. Ležao je u jugozapadnom delu humke, udaljen od centra 1,10 m. Osnova groba je pravougaonog oblika i izrađena je od sloja kamenja, preko koga je nasut sloj rečnog šljunka debljine oko 10 cm. Ovako izrađeno postolje ograđeno je vencem od krupnijeg kamenja. Grob je, posle polaganja pokojnika, bio pokriven najpre slojem šljunka, a zatim kamenjem. Spoljne dimenzije konstrukcije su $3,23 \times 1,37$, a unutrašnje $1,98 \times 0,60$ m. Kostur pokojnika je delimično očuvan, ali se pouzdano može utvrditi njegov položaj. Pokojnik je ležao na desnom boku, u b'ago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Prilog u grobu činio je manji sud sa poklopcem. Orijentacija groba je SI—JZ.

Grob 5 se nalazio na južnom delu humke, na dubini od 1,86 m. Od centra humke udaljen je 4,10 m. Grob nije imao kamenu konstrukciju. Delovi lobanje i ruku ležali su na sloju zemlje. Pored lobanje nađen je fragment sudića, a kod kostiju ruke bronzana narukvica, perle od čilibara i delovi saltaleona.

HUMKA IV

Humka se nalazi na imanju Vida Bogdanovića. Dimenzije: 14×15 m, visina 1 m. Površina humke je oštećena agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna: sloj nasipa od rastresite mrke zemlje leži na sloju tvrde svetlomrke zemlje koja postepeno prelazi u zdravicu. U humci su otkopana četiri groba. U humci su, kao usamljen nalaz, nađeni jedan sudić i više fragmenata keramike.

Grob 1 otkriven je u jugoistočnom delu humke, na dubini od 0,94 m. Od današnjeg centra humke udaljen je 1,20 m. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju izrađenom od sloja rečnog šljunka i ograđenom nizom krupnog kamenja. Spoljne dimenzije konstrukcije su $2,60 \times 1,30$ m, a unutrašnje $1,80 \times 0,80$ m. Od pokojnikova kostura nađeni su trošni delovi kostiju noge i ruke. U zapadnom delu groba, kao grobni prilog, nađeni su bronzana igla s glavom u obliku pečata, dve fragmentovane narukvice, delovi saltaleona i fragmentovane perle od čilibara. Orijentacija groba je Z—I (T. II, sl. 2).

Grob 2 nađen je na dubini od 0,68 m. Ležao je u jugozapadnom delu humke i od centra humke udaljen je 2,40 m. Grobna konstrukcija je izrađena od rečnog šljunka i kamena, slično konstrukciji pret-

hodnog groba, ali je venac kamenja na zapadnoj strani oštećen. Spoljne dimenzije su $2 \times 0,85$ m, a unutrašnje $1,40 \times 0,60$ m. Pokojnik je ležao na sloju šljunka i, sudeći po očuvanim ostacima kostura, ležao je na levom boku, u blago povijenom položaju, sa savijenim rukama prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Na rukama nalazile su se dve narukvice s krajevima u obliku pečata i dve narukvice od spiralno uvijene žice, a u predelu vrata delovi saltaleona, fragmenti perli od čilibara i deo bronzane karike. U grobu su nađeni i trošni fragmenti suda. Orijentacija groba je S—J, sa znatnim odstupanjem prema zapadu.

Grob 3 je ležao na dubini od 0,90 m. Nalazio se u severoistočnom delu humke, udaljen od centra 2,80 m. Pravougaono postolje na kome je ležao pokojnik izrađeno je od sloja rečnog šljunka. Njegove dimenzije su $1,80 \times 0,60$ m. Na sloju šljunka nađeni su dobro očuvani ostaci kostura, na osnovu kojih se može zaključiti da je pokojnik ležao na levom boku u blago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenima. Grob je imao bogat prilog. Bronzana igla s glavom u obliku pečata ležala je pored lobanje, dve bronzane narukvice sa završecima u obliku pečata i dve bronzane narukvice od spiralno uvijene žice nalazile su se na rukama, dok su se u predelu vrata nalazile fragmentovane perle od čilibara i bronzani prsten za kosu. Orijentacija groba je SI—JZ.

Grob 4 je otkriven na dubini od 0,82 m. Ležao je u južnom delu humke i od centra je bio udaljen 3,70 m. Grob nije imao kamenu konstrukciju. Pokojnik je bio položen na zemlju. Grobni prilog činili su bronzana igla, delovi saltaleona i dva naočarasta priveska. Orijentacija groba je Z—I.

HUMKA V

Humka se nalazi na imanju Vida Bogdanovića. Dimenzije: $17,40 \times 17,90$ m, visina 1,10 m. Površina humke je oštećena agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna: sloj nasipa od rastresite mrke zemlje leži na sloju tvrde svetlomrke zemlje koja postepeno prelazi u zdravicu. U humci su otkrivena dva groba.

Grob 1 otkriven je na dubini od 0,52 m i ležao je u centru humke. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju, izrađenom od sloja rečnog šljunka debljine 10 cm, koje je bilo ograđeno nizom krupnijeg kamenja. Spoljne dimenzije konstrukcije su $3,63 \times 1,69$ m, a unutrašnje $1,89 \times 0,60$ m. Kostur je loše očuvan. Sudeći po ostacima kostiju, pokojnik je ležao na desnom boku, u blago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Orijentacija groba je I—Z, sa odstupanjem prema severu. U grobu je nađen fragmentovan sudić.

Grob 2 otkriven je na dubini od 0,94 m. Ležao je u istočnom delu humke i od centra je bio udaljen 1,80 m. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju, izrađenom od sloja rečnog šljunka i ograđenom širokim i masivnim vencem od krupnog kamenja. Posle polaganja pokojnika, grob je bio pokriven slojem kamenja. Spoljne

dimenzije konstrukcije su $2,72 \times 1,43$ m, a unutrašnje $1,60 \times 0,57$ m. Pokojnikov kostur je dobro očuvan. Pokojnik je ležao na desnom boku, u blago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Priloga u grobu nije bilo. Orijentacija groba je Z—I, s odstupanjem prema severu (T. I, sl. 3).

HUMKA VI

Humka zahvata imanja Veljka Stanojevića i Vida Bogdanovića. Dimenzije: $16,50 \times 17,50$ m, visina 0,80 m. Površina humke je oštećena agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna: sloj nasipa od rastresite mrke zemlje leži na sloju tvrde svetlomalte zemlje koja postepeno prelazi u zdravicu. U humci su otkrivena 4 groba (T. III, sl. 1).

Grob 1 otkopan je na dubini od 0,62 m. Ležao je na jugozapadnom delu humke, udaljen od centra 3,20 m. Pokojnikovi ostaci ležali su na pravougaonom postolju izrađenom od sloja rečnog šljunka, veličine $1,55 \times 0,55$ m. Pokojnikov kostur je loše očuvan. Sudeći po položaju očuvanih kostiju ruku, pokojnik je ležao na levom boku. Na rukama su bile dve bronzane narukvice. U srednjem delu groba, u blizini kostiju ruku, nađene su perle od ćilibara, delovi saltaleona i bronzani prsten. Orijentacija groba je SZ—JI.

Grob 2 je otkriven na dubini od 0,57 m. Ležao je u jugozapadnom delu humke, pored groba 1, udaljen od centra 1,60 m. Od groba 1 bio je udaljen 0,80 m. Grobna konstrukcija je pravougaonog oblika, izrađena od kamena. Duž ivica imala je masivan venac od krupnijeg kamenja. Spoljne dimenzije konstrukcije su: $1,47 \times 0,90$ m, a unutrašnje $0,90 \times 0,50$ m. U grobu su nađeni delovi lobanje, butne kosti i rebra. Sudeći po lobanji i zubima, u grobu je bilo sahranjeno dete. Pokojnik je ležao na desnom boku. U grobu su nađeni trošni fragmenti sudića. Orijentacija groba je SZ—JI.

Grob 3 je otkriven na dubini od 0,23 m i nalazio se u centru humke. Pravougaona osnova groba, veličine $2,20 \times 0,55$, izrađena je od sloja rečnog šljunka i delom je oštećena. Nađeni delovi kostura su loše očuvani, te se ne može utvrditi položaj pokojnika. Priloga u grobu nije bilo. Orijentacija groba je SZ—JI, sa odstupanjem prema severu.

Grob 4 je otkriven na dubini od 0,12 m. Ležao je u severnom delu humke, udaljen od centra 2 m. Pravougaona osnova groba izrađena je od sloja rečnog šljunka i na užim stranama je ograđena krupnijim kamenjem. Verovatno su i duže strane bile ograđene kamenjem, ali to se ne može utvrditi, jer je postolje na tim mestima oštećeno. Dimenzije grobne konstrukcije su $2,50 \times 0,65$ m. Pokojnikov kostur nije očuvan. Priloga u grobu nije bilo. Orijentacija groba je Z—I.

HUMKA VII

Humka zahvata imanja Veljka Stanojevića i Vere Jovanović. Dimenzije: 18×17 m, visina 1 m. Površina humke je oštećena agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna i u potpunosti odgovara stratigrafiji prethodnih humki. Sloj nasipa je rastresita mrka zemlja. Ona leži na sloju tvrde svetlomme zemlje koja postepeno prelazi u zdravicu. U humci su otkrivena tri groba (T. III, sl. 2).

Grob 1 ležao je na dubini od 0,46 m. Nalazio se u severnom delu humke, u blizini današnjeg centra. Pokojnik je ležao na pravougaonom postolju, izrađenom od krupnog kamenja, preko koga se nalazi sloj rečnog šljunka. Postolje je potom ograđeno nizom kamenja. Spoljne dimenzije konstrukcije su $1,80 \times 1$ m, a unutrašnje $1 \times 0,46$ m. U grobu su nađeni delovi lobanje i butne kosti. Orijentacija groba je Z—I, sa odstupanjem prema severu. Grobni prilog činio je fragmentovani sudić.

Grob 2 otkriven je na dubini od 0,46 m. Ležao je u severozapadnom delu humke, u neposrednoj blizini centra, i jednim delom je dodirivao grob 1. Grobnu konstrukciju čini pravougaono postolje izrađeno od sloja rečnog šljunka i uokvireno nizom krupnijeg kamenja. Spoljne dimenzije konstrukcije su $1,70 \times 0,70$ m, a unutrašnje $1,10 \times 0,35$ m. U grobu nisu nađeni ostaci pokojnika. Takođe, nije nađen ni grobni prilog. Orijentacija groba je SZ—JI, sa odstupanjem prema zapadu.

Grob 3 je ležao u južnom delu humke, na dubini od 0,59 m. Od centra humke udaljen je 1,80 m. Grobna konstrukcija, veličine $2,10 \times 1,10$ m, izrađena je na isti način kao i konstrukcije prethodnih grobova. Kosti pokojnika su veoma loše očuvane. U jugozapadnom delu groba nađen je fragmentovan sudić. Orijentacija groba je SZ—JI, sa odstupanjem prema zapadu.

HUMKA VIII

Humka se nalazi na imanju Miloša Đokića. Dimenzije: $17,50 \times 18,50$ m, visine 1,20 m. Površina humke je oštećena agrikulturnim radovima. Stratigrafija humke je jednostavna i podudara se sa stratigrafijom prethodnih humki. Sloj nasipa od rastresite mrke zemlje leži na sloju tvrde svetlomme zemlje, koja postepeno prelazi u zdravicu. U humci je nađen samo jedan grob.

Grob je ležao u centru humke, na dubini od 0,91 m. Grobna konstrukcija je pravougaonog oblika, izrađena od sloja rečnog šljunka i uokvirena nizom krupnijeg kamenja, veličine $2,88 \times 1$ m. Od pokojnikova kostura sačuvani su samo delovi butnih kostiju. U predelu nogu nađen je fragmentovan sudić. Orijentacija groba je Z—I, sa odstupanjem prema severu.

POKRETNi MATERIJAL

Inventar grobova čine najvećim delom metalni nalazi, zatim keramika i ćilibar. Keramika je zbog lošeg kvaliteta zemlje i slabog pečenja nalažena uglavnom u trošnom stanju, te je mali broj mogao biti konzerviran i restaurisan. Nađeni su i gvozdeni predmeti, ali van grobova, kao usamljeni nalazi.

Nekropola Karavlaške kuće

HUMKA II

U grobu I prilog su sačinjavali 11 bronzanih privesaka, dve bronzane narukvice, fragmenti saltaleona i fragmenti bronzane dugmadi s alkama za pričvršćivanje (T. IV, sl. 1). Za datovanje ovoga groba treba uzeti u obzir priveske i narukvice. Ostali predmeti nemaju vrednosti za hronološku determinaciju ovoga groba. Sroliki privesci sa račvastom srednjom spojnicom, od žice trouglastog preseka, predstavljaju razvijeniji tip ovih privesaka koji čine karakterističan ukras bronzanog doba, ali se sreću i u ranohalštatskim ostavama³⁾, I Bona ih smatra tipičnim oblikom ostava Koszider-tipa⁴⁾. Slični primerci poznati su iz humki Belotića i Bele Crkve⁵⁾. Narukvice daju pouzdanije elemente za datovanje ovoga groba. Narukvice su otvorenog tipa, od debele žice okruglog preseka, sa zatupastim krajevima (T. IV, sl. 2). Ukrašene su nizovima šrafiranih trouglova i snopovima paralelnih linija. Tipološki su vrlo bliske narukvicama iz Belotića koje su datirane u period bronza D⁶⁾. Sličnog su tipa i narukvice iz Cozlara u Rumuniji, koje su datovane u period kasna bronza — rani halštat⁷⁾, kao i narukvice iz Feldkirchena i Schmidmühlena, koje pripadaju periodu bronza D⁸⁾. Istom vremenskom periodu, odnosno starijem horizontu kulture polja s urnama, mogu se pripisati i naši primerci.

Gvozdeno koplje (T. IV, sl. 3), s dugačkim tulcem za nasadivanje i širokim listom s rebrom po dužini nađeno je kao usamljen nalaz u humki. Njemu je veoma blizak primerak iz Ilijaka, datovan u glasilačku fazu IVa, odnosno u period halštat C⁹⁾. Ono ukazuje da je humka bila korišćena i u kasnije vreme.

HUMKA V

Grobovi iz humke V nisu sadržavali grobni prilog koji bi omogućio njihovo datiranje. Dva predmeta, nađena u humci kao usamljen nalazi, omogućavaju orijentaciono datovanje. To su fragmentovana bronzana igla s glavom u obliku pečata, ukrašena u gornjem delu kosim žljebovima, i fragmentovan sudić ukrašen kosim linijama na horizontalno razgrnutom obodu (T. IV, sl. 4, 5).

Bronzana igla s glavom u obliku pečata karakterističan je ukras srednjoevropske kulture sahranjivanja pod humkama, ali se takođe pojavljuje i u ranohalštatskim ostavama. Sudeći po načinu žljebljenja¹⁰⁾, igla se može datovati u stariju fazu kulture polja s urnama.

Sudić je koničnog oblika sa horizontalno razgrnutim obodom. Očuvani deo dna, možda konične noge, cilindričnog je oblika. Na obodu su dva plastična nalepka, na vrhu oštećena, naspramno postavljena. Obod je ukrašen urezanim dvojnim kosim linijama. Ovaj sudić verovatno pripada tipu pehara na nozi, kakav je nađen u humci II nekropole Jezero i koji je datiran u ranohalštatski period¹¹⁾.

HUMKA VI

U grobu 1 nađen je samo fragment bikoničnog suda sa razgrnutim obodom i vertikalno produženom plastičnom drškom na prelazu iz cilindričnog vrata u zaobljeni trbuh. Fragment je ukrašen horizontalnim linijama. Sudić se ne može bliže hronološki odrediti.

Nekropola Šundinovača

HUMKA I

Iz ove humke grobni prilog imao je samo grob 1. To su: bronzana igla i dve oštećene bronzane narukvice (T. V, sl. 1). Igla je fragmentovana. Pripada tipu igala s glavom u obliku pečata. U gornjem delu nalaze se tri koso žlebljena zadebljanja, između kojih su horizontalni snopovi urezanih linija. Mada igla s glavom u obliku pečata predstavlja tipičan ukras srednjoevropske kulture sahranjivanja pod humkama, za datovanje našeg primerka važan je način ukrašavanja njegovog vrata. Identičan način ukrašavanja nalazimo na igli iz Brezovice, koja je datovana u period halštat A¹²⁾. Iako naša igla tipološki pokazuje bronzanodopski karakter, smatramo da se ona, uzimajući u obzir žlebljena zadebljanja, može pripasti istom periodu kao i igla iz Brezovice. Problem za datovanje predstavljaju i narukvice. Obe su otvorenog tipa, sa krajevima u obliku pečata. Ukrašene su tekućim spiralama i šrafiranim trouglovima, razmeštenim u metope koje su međusobno izdvojene snopovima paralelnih linija (T. V, sl. 2). Ovakve narukvice, ukrašene sistemom girlandi i šrafiranih trouglova, iz humke II nekropole Jezero, datovali smo u period bronz D¹³⁾. Ornamentika na našim narukvicama je karakteristična za dubovačko-žutobrdsku grupu, koja vremenski zahvata period srednje bronz — halštata A. Ovom prilikom treba ukazati i na narukvicu iz Bele Crkve u zapadnoj Srbiji, takođe ukrašenu karakterističnom dubovačko-žutobrdskom ornamentikom, koja je datovana, s izvesnom ogradom, u period halštat A¹⁴⁾. Takođe, treba istaći da je motiv tekuće spirale karakterističan ukras na torkvesima glasilačke faze IIIb, koja pripada periodu halštat A¹⁵⁾.

Usamljene nalaze ove humke predstavljaju sledeći predmeti: bronzana igla s koničnom profilisanom glavom (T. V, sl. 3), frag-

mentovana bronzana igla sa slabo naglašenom topuzastom glavom i tri gvozdene koplja, od kojih dva predstavljaju skupni nalaz.

Igla s koničnom profilisanom glavom, ispod koje je prstenasto pojačanje, ukrašena je snopovima urezanih linija, raspoređenih u zone, između kojih je stablo igle neznatno udubljeno. Igla se ističe svojom dužinom. Slična igla, ukrašena snopovima horizontalnih linija i motivima jelovih grančica, već je poznata iz humke I nekropole Karavlaške kuće¹⁶). Veoma blisku analogiju našoj igli predstavlja primerak iz humke 19 u Belotiću, koji je datovan u period bronza D¹⁷). Druga igla najbliže stoji tipovima igli s topuzastim glavama. Ukrašena je snopovima horizontalnih linija i motivima jelovih grančica, naizmenično postavljenih u metope. Sudeći po ornamentici i slabo izraženoj topuzastoj glavi, igla se može datovati u period bronz D.

Gvozdene koplja su prilično oštećena korozijom. Odlikuju se, kao i primerak iz humke II nekropole Karavlaške kuće, dugačkim tulcem i širokim listom sa slabije naglašenim rebrom po dužini. Takođe pripadaju periodu halštat C¹⁸).

Nekropola Jezero

HUMKA III

Grob 1 sadržavao je samo kratak bodež sa trapezastom drškom, na kojoj su tri otvora za nitne. Ovaj tip bodeža dobro je poznat u bronzanom dobu srednje Evrope. Willvonseder datuje primerke iz Austrije u period bronza B, a za južnonemačke primerke smatra da su korišćeni i u periodu bronza C¹⁹). Ovakve bodeže A. Mozsolics stavlja u kraj perioda III bronzanog doba Mađarske²⁰). S obzirom na to da je ovakav bodež bez drugog pratećeg materijala teško preciznije datovati, naš primerak se može okvirno datovati u period bronz B2-C²¹) (T. V, sl. 4).

U grobu 2 nađena su dva predmeta: sudić i mala bronzana narukvica od žice okruglog preseka (T. V, sl. 5). Sudić je bikoničnog oblika sa dve drške koje vezuju obod s ramenom, naglašenim trbuhom i niskom cilindričnom nogom. Drške nedostaju. Na trbuhu su četiri bradavičasta ispupčenja. Sudić je ukrašen na donjem delu koničnog vrata urezanim horizontalnim linijama. Tipološki, sudić pripada posudi vatinske varijante rasprostranjene u zapadnoj Srbiji²²), a njihova pojava već je konstatovana i u humkama na potezu Padjine-Ročevič²³). Ovo posude karakteristično je za srednje bronzano doba, ali se njihova pojava prati i u periodu bronza D — halštat A. I opisana bronzana narukvica ne daje pouzdane oslonce za preciznije datovanje ovoga groba.

Grob 3 sadrži karakterističnije predmete: bronzanu iglu sa niskom koničnom glavom, dve narukvice otvorenog tipa, prstenje za kosu (noppenring), bronzani prsten od spiralno uvijene žice i perle od čilibara (T. V, sl. 6). Za datovanje ovoga groba od značaja su igla,

narukvice i prstenje za kosu. Igla u gornjem delu ima četiri zadebljanja, od kojih je jedno skroz probušeno. Igla je ispod glave i drugog i četvrtog zadebljanja ukrašena horizontalnim urezanim linijama. Müller-Karpe jednu sličnu iglu, mada razvijenijeg tipa, iz južne Nemačke, stavlja u period bronza D²⁴). Narukvice su oštećene na krajevima, ali sigurno pripadaju narukvicama sa krajevima u obliku pečata. Ukrašene su sistemom šrafiranih trouglova i girlandama, raspoređenih u metope, koje su međusobno izdvojene snopovima linija. Po obliku i ornamentici ove narukvice su bliske primerku iz Han-Osova koji je datiran u glasinačku fazu IIa²⁵), kao i ranije iskopanoj narukvici iz humke II nekropole Jezero, koju smo razvrstali u najraniji presek perioda bronza D²⁶). Prstenje za kosu od bronzanog lima (T. V, sl. 7), čunastog oblika, s uzanim rebrom po dužini, najbliže stoji tipu C po E. Zaharia i takođe pripada periodu bronza D²⁷). U ovom grobu nađen je i koničan poklopac sa drškom čije su ivice polukružno povijene. Sličan primerak takođe potiče iz humke II nekropole Jezero²⁸). Sudeći po karakteru igle i narukvica, kao i tipu noppenringa, ovaj grob se može razvrstati u period bronza D, odnosno u stariji horizont kulture polja s urnama.

U grobu 4 nađeni su sudić i poklopac (T. VI, sl. 1). Sudić je bikoničnog oblika, sa cilindričnim vratom, naglašenim trbuhom i dve drške koje vezuju sredinu vrata s ramenom. Dno je nisko cilindrično. Na trbuhu su četiri bradavičasta ispupčenja. Sudić je na vratu ukrašen horizontalnim linijama. Poklopac je koničnog oblika, sa čepastom drškom na vrhu. Ovi keramički oblici ne daju podatke za preciznije datovanje groba. Tipološki, sudić odgovara primerku iz groba 2, a slične oblike nalazimo i u Belotiću²⁹).

Grob 5 sadrži dve narukvice otvorenog tipa, jednu narukvicu sa krajevima završenim u spiralu, komade saltaleona i perle od ćilibara različitog oblika (T. VI, sl. 2). Narukvice otvorenog tipa su oštećene, ali pouzdano pripadaju tipu s krajevima u obliku pečata. Jedna narukavica ukrašena je sistemom šrafiranih trouglova, girlandama i šrafiranim trakama. Tipološki, po ornamentici ova narukvica identična je primerku iz groba 3, koj smo dotali u stariji presek kulture polja s urnama. Druga narukvica ovoga tipa je veoma oštećena, te se ornamentika ne može uočiti. Verovatno je bila ukrašena na isti način kao i prethodna. Narukvica sa spiralno uvijenim krajevima ne predstavlja objekt koristan za datovanja. Isto tako, i komadi saltaleona i perle od ćilibara nemaju vrednost za hronološku determinaciju groba.

HUMKA IV

Grob 1 sadrži dva karakteristična predmeta: iglu s glavom u obliku pečata i dve narukvice s krajevima u obliku pečata (T. VI, sl. 3). Igla je ukrašena snopovima horizontalnih linija i motivima jelovih grančica, naizmenično postavljenih u metope. Identičan primerak već je konstatovan u humci II nekropole Jezero. Analizirajući pomenutu iglu, koja predstavlja karakterističan ukrasni predmet perioda bronza B2-C u kulturi sahranjivanja pod humkama, oslonili

smo se pri njenom hronološkom opredeljivanju na karakter ornamentike i datovali smo je u vreme koje neposredno prethodi horizontu Peschiera-fibule³⁰). Istom vremenu pripadale bi i narukvice koje, prema preseku limene trake, očuvanim tragovima ornamentike i, uopšte, tipološki, odgovaraju drugim narukvicama ovoga tipa iz humki nekropole Padjine-Roćevići. U grobu su nađeni i delovi saltaleona i perle od ćilibara, ali, kao što je već istaknuto, oni ne predstavljaju pouzdan oslonac za datovanje ovog groba.

Grob 2 sadrži dve narukvice sa krajevima u obliku pečata, bronzanu narukvicu od spiralno uvijene žice i perle od ćilibara (T. VI, 4). Za hronološko opredeljivanje groba vrednost imaju narukvice sa krajevima u obliku pečata. Presek limene trake je trouglast. Oba primerka imaju identičnu ornamentiku koja se sastoji iz motiva girlandi, šrafiranih traka i šrafiranih trouglova raspoređenih u metope koje su međusobno izdvojene snopovima linija. Po obliku i karakteru ornamentike, narukvice su bliske primercima iz humke II nekropole Jezero³¹), kao i glasinačkom primerku iz Han-Osova³²). Primerak narukvice iz nekropole Jezero datirali smo na osnovu bronzane igle s glavom u obliku pečata. Tipološki i po ornamentici identična je primerku narukvice iz groba 1 ove humke, te pripada vremenu koje neposredno prethodi horizontu Peschiera-fibule.

U grobu 3 nađeni su sledeći karakteristični predmeti: igla s glavom u obliku pečata i dve narukvice otvorenog tipa s krajevima u obliku pečata (T. VII, 1). Igla je ukrašena snopovima horizontalnih linija i motivima jelovih grančica, naizmenično raspoređenih u metope. Igla je potpuno identična primerku iz groba 1 ove humke, i po obliku i po ornamentici, koju smo razvrstali u vreme koje neposredno prethodi horizontu Peschiera-sibule. I narukvice se, takođe, tipološki i po ornamentici u potpunosti podudaraju s primercima iz humke I nekropole Šundinovača. Narukvice su ukrašene motivima tekućih spirala i šrafiranih traka, raspoređenih u metope koje su međusobno izdvojene snopovima linija. Primerke iz Šundinovače datovali smo na osnovu igle, za koju su karakteristična žlebljena zadebljanja, u period halštat A.

Grob 4 sadrži dva karakteristična predmeta: bronzanu iglu s koničnom profilisanom glavom i bronzani naočarasti privesak čije su spirale spojene visokim lukom (T. VI, sl. 5). Igla je ukrašena snopovima horizontalnih linija i motivima jelovih grančica, naizmenično postavljenih u metope. Za ovu iglu karakteristična je profilacija konične glave. U suštini, ona pokazuje tipološku srodnost sa primercima iz humke I nekropole Karavlaške kuće³³) i humke 19 nekropole u Belotiću³⁴), koje su razvrstane u period bronza D. Naočarasti privesak izrađen je od žice okruglog preseka. Luk koji povezuje spiralne kolutove u najvišem delu savijen je u dvostruku spiralu. Naočarasti privesci se u našim krajevima javljaju već početkom srednjeg bronzanog doba i bili su u upotrebi u toku halštatskog perioda. Na Glasincu se javljaju početkom faze IIIc, a njihova pojava brojna je i u fazi IVa³⁵). Identične primerke nalazimo među nalazima iz Guče, koje D. Garašanin opredeljuje u široki vremenski raspon — od srednje bronzine do ranog halštata³⁶). Sudeći po karakteru igle, koja prema

profilaciji glave predstavlja nešto razvijeniji tip u odnosu na pomenute analogije, i po tipološkim odlikama naočarastih privesaka, ovaj grob bi se mogao datovati u period halštat A/B.

HUMKA V

U grobu 1 nađeni su, kao prilozi, fragmenti razgrnutog oboda, delovi trbuha i koničnoga suda koji je ukrašen horizontalnim linijama. Nađeni fragmenti suda ne mogu se bliže hronološki opredeliti.

HUMKA VI

U grobu 1 nađeni su sledeći predmeti: narukvica otvorenog tipa, prsten od spiralno uvijene žice, fragmenti saltaleona i zrna čilibara (T. VII, sl. 2). Narukvica je segmentnog preseka, sa zatupastim krajevima. Ornament čine razmaknuti snopovi vertikalnih linija. Narukvice ovoga tipa pojavljuju se u srednjem bronzanom dobu, u oblasti kulture sahranjivanja pod humkama, ali su u velikom broju zastupljene i u ranohalštatskom periodu³⁷). Nalaze bez pratećeg materijala teško je preciznije datovati. Slični primerci datuju se u period bronza D — halštat A³⁸).

HUMKA VII

U humci VII inventar su dali grobovi 1 i 3. U grobu 1 nađen je bikoničan sudić oštrije profilacije, sa koničnim vratom i punom cilindričnom nogom. Dve drške vezuju obod s ramenom. Na trbuhu su bradavičasta ispupčenja. Sudić iz groba 3 takođe je bikonične profilacije, sa cilindričnim vratom i ravnim dnom (T. VII, sl. 3, 4).

Na trbuhu su bradavičasta ispupčenja. Sudić je ukrašen vertikalnim linijama. Oba sudića imaju karakteristike sudova iz nekropola Padjina-Ročevići, i uključuju se u posude vatinske varijante u zapadnoj Srbiji. Datiranje ovog posuda zavisi od pratećeg materijala.

Zaključak

Iskopavanje humki u 1970. i 1971. godini na području Padjina i Ročevića uglavnom su potvrdila rezultate prethodnih istraživanja. Stratigrafija humki je u toku ovih kampanja rada potvrđena. Međutim, istražena humka III na nekropoli Jezero pružila je nove interesante podatke koji se odnose na sistem gradnje humke. Konstatovano je da sadašnji nasip humke u stvari pokriva jednu manju humku i grobove u njenoj neposrednoj blizini, predstavljajući na taj način porodičnu grobnicu. To je, svakako, novi momenat kome treba posvetiti posebnu pažnju prilikom budućih radova na nekropolama ovoga područja.

Ovim radovima takođe je potvrđeno postojanje dva sistema gradnje grobnih konstrukcija. Prvi tip se sastoji od pravougaonog postolja koje je izrađeno od sloja rečnog šljunka, koje je u nekim slu-

čajevima ograđeno užim ili širim vencem od krupnijeg kamenja. Kod ovih konstrukcija, posle polaganja pokojnika grob je bio pokriven zemljom. Drugi tip konstrukcije sastoji se od pravougaonog postolja koje je izgrađeno od sloja lomljenog kamenja, preko koga je nasut sloj rečnog šljunka. Ova konstrukcija je redovno ograđena masivnim vencem od krupnog kamenja. Posle polaganja pokojnika na pravougaono postolje, grob je pokriven najpre šljunkom, a zatim kamenjem ili samo slojem kamenja. O hronološkoj razlici ovih grobnih konstrukcija za sada nemamo pouzdanih podataka. U istraženim humkama utvrđena su i dva slučaja polaganja pokojnika na zemlju.

Položaj pokojnika u grobovima je jedinstven. Pokojnik je ležao na levom ili desnom boku u blago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Orijentacija grobova je neodređena.

Radovima u 1970. i 1971. godini dobijeni su novi podaci o hronološkom razvrstavanju humki na području Padjine-Roćeović. Najveći deo materijala pripada periodu bronzе D, odnosno starijem periodu kulture polja s urnama. To su nalazi groba 1 iz humke II i usamljeni nalaz iz humke V nekropole Karavlaške kuće, usamljeni nalaz humke I nekropole Šundinovača i nalazi iz grobova 1—5 humke III nekropole Jezero. Nešto mlađi materijal, iz perioda halštata A, zastupljen je u grobu 1 iz humke I nekropole Šundinovača, zatim u grobu 3 humke IV i u grobu 1 humke VI nekropole Jezero. Periodu halštata A/B pripadali bi nalazi groba 4 iz humke IV nekropole Jezero. Periodu razvijene bronzе, odnosno vremenu koje neposredno prethodi horizontu Peschiera-fibule, pripadaju nalazi iz grobova 1 i 2 humke IV i iz grobova 1 i 2 humke VII nekropole Jezero. Gvozdena koplja, nađena kao usamljeni nalazi u humci II nekropole Karavlaške kuće i u humci I nekropole Šundinovača, pripadaju periodu halštata C.

Na osnovu izloženog, materijal nađen u humkama na području Padjine-Roćeović pripada širokom vremenskom rasponu: od perioda bronzе C do halštata C, što dokazuje da su humke na ovom području vremenski bile dugo korišćene.

NAPOMENE:

1. Iskopavanja su obavljena sredstvima Muzeja istočne Bosne u Tuzli i Fondu za naučni rad SR BiH. Radovima je rukovodila M. Kosorić, uz saradnju D. Krstića, kustosa Narodnog muzeja, Đ. Gabričević, višeg konzervatora, i D. Ristića i Lj. Grujića, studenata. Rezultati radova iz prethodnih godina objavljeni su u publikaciji Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, VIII, 1970, 23—36.
2. Do ovakvog zaključka došlo se na osnovu statigrafskih razmatranja. Međutim, analiza pokretnog materijala daje mogućnost i drugačijeg tumačenja. Povod za to daje hronološki odnos groba 1 grobova »prvobitne humke« (grobovi 3 i 4). Grob 1 sadrži bodež koji se okvirno može datovati u period bronzе B2-C, dok grobovi »prvobitne humke« na osnovu priloga pripadaju periodu bronzе D. Ovaj hronološki odnos dovodi u pitanje tačnost pretpostavke o kasnijem sahranjivanju u grobove 1, 2 i 5 i o pokriivanju »prvobitne humke« i ovih grobova zajedničkim nasipom. Zbog toga se nastanak humke III može i drugačije tretirati: možda je sadašnja hum-

ka nastala pokrivanjem nasipom više manjim humki, da bi se formirala humka-grobnica jedne porodice. Međutim, za takvo tvrđenje ne postoje dokazi u kontrolnim profilima, mada je jedan grob (grob 2) upravo ležao u njihovom zapadnom kraku. S obzirom na to da prvo tumačenje (u tekstu) bazira na stratigrafiji kontrolnih profila, mora se pretpostaviti da je bodež iz groba 1 bio dugo u upotrebi, odnosno da je čuvan u porodici, i da je stavljen u grob znatno kasnije, u periodu bronzе D.

3. WILLVONSEDER, Die mittlere Bronzezeit in Österreich, 1937, 143.
4. BONA, Acta Arch. Hung. IX, 1959, 234.
5. M. i D. GARAŠANIN, Zbornik radova Narodnog muzeja V, 1957, 10, sl. 1a-b. Isti, Zbornik radova Narodnog muzeja I, 1958, 40, sl. 15g.
6. Isti, Zbornik radova Narodnog muzeja III, 1962, 62, sl. 17a-b.
7. STRATIN, Studii si Cercetari de Istorie Veche, 1964, 523—528, sl. 1—3.
8. MÜLLER — KARPE, Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen, 1958, 147, Taf. 147B i 152B.
9. BENAC — ČOVIĆ, Glasinac II, 30, T. II, 9.
10. MÜLLER — KARPE, op. cit., Taf. 196A, 5. PATEK, Die Urnenfelderkultur in Transdanubien, 1968, Taf. LXIX, 3.
11. KOSORIĆ — KRSTIĆ, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne VIII, 1970, 30, T. VI, 4.
12. D. GARAŠANIN, Katalog metala, 1954, 74, T. LXIV, 2.
13. KOSORIĆ — KRSTIĆ, op. cit., 31, T. VII, 2.
14. M. i D. GARAŠANIN, Zbornik radova Narodnog muzeja V, 1967, 23, sl. 14.
15. BENAC — ČOVIĆ, Glasinac I, 31, T. XXX, 11.
16. KOSORIĆ — KRSTIĆ, op. cit., 28, T. IV, 2.
17. M. i D. GARAŠANIN, Zbornik radova Nar. muzeja III, 1962, 62, sl. 16a-b.
18. BENAC — ČOVIĆ, Glasinac II, 30, T. IV, 8 i T. III, 9.
19. WILLVONSEDER, op. cit., 61.
20. MOZSOLICS, Acta Arch. Hung. VIII, 1957, 123 i d. 143, T. XXIII, 45.
21. Za datovanje našeg primerka vidi napomenu br. 2.
22. M. i D. GARAŠANIN, op. cit., 59, sl. 4.
23. KOSORIĆ — KRSTIĆ, op. cit., 30, T. V, 4 i T. VI, 2.
24. MÜLLER — KARPE, op. cit., sl. 25, 12.
25. BENAC — ČOVIĆ, Glasinac I, 26, T. VII, 1.
26. KOSORIĆ — KRSTIĆ, op. cit., 26, T. VII, 1.
27. ZAHARIA, Dacia NS III, 1959, 126.
28. KOSORIĆ — KRSTIĆ, op. cit., 30, T. VI, 3.
29. M. i D. GARAŠANIN, op. cit., 59 i 62, sl. 5 i 15.
30. KOSORIĆ — KRSTIĆ, op. cit., 31, T. VII, 1.
31. Vidi nap. 26.
32. Vidi nap. 25.
33. Vidi nap. 16.
34. M. i D. GARAŠANIN, op. cit., 62, sl. 16a-b.
35. ČOVIĆ, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne VI, 1965, 62.
36. D. GARAŠANIN, op. cit., 13, T. VI, 3a-b.
37. FOLTINY, Zur Chronologie der Bronzezeit des Karpatenbeckens, 1955, 29—30, WILLVONSEDER, op. cit., 128—129.
38. TODOROVIĆ, Katalog preistorijskih metalnih predmeta, 1971, 58 i 60, T. XXXI, 10 i XXXIII, 2—3.

AUSGRABUNGEN PRÄHISTORISCHER TUMULI IN PADJINE UND ROČEVIĆ IM JAHRE 1970. UND 1971.

Das Ostbosnische Museum in Tuzla setzte in den Jahren 1970. und 1971. seine systematische Arbeit an den Ausgrabungen der prähistorischen Tumuli in den Dörfern Padjine—Ročević fort. Es wurden Ausgrabungen von den Nekropolen »Karavlaške kuće«, »Sundinovača« und »Jezero« vorgenommen. Während dieser zweijährigen Arbeit wurden elf Tumuli untersucht.

Die Schichtenfolge in den Tumuli, ausgenommen Tumulus III auf der Lokalität Jezero, ist einfach. Sie besteht aus einer Humusschicht und einer Aufschüttung hellbrauner Erde, die allmählich in den weisslichen gewachsenen Boden übergeht. Die Schichtenfolge des Tumulus III zeigt wesentliche Unterschiede. Diese Unterschiede wurden in dem mittleren Teil der Aufschüttung dieses Tumulus, wo im Vergleich mit der übrigen Aufschüttung die Erde dunkler ist, bemerkbar. Man ist deshalb der Meinung, dass der angetroffene Tumulus durch Bedeckung eines älteren kleineren Tumulus entstanden ist. Das Profil zeigt, dass die Gräber im Zentrum des Tumulus (Grab 3 und 4) eine gemeinsame Aufschüttung haben, was den ursprünglichen Tumulus im Durchmesser 8 Meter und einer Höhe von 1,30 Meter, darstellt. Später, als man die anderen Gräber (Grab 1, 2 und 5) bedeckte, wurde auch dieser Tumulus zugeschüttet. Jedenfalls gehörten diese Gräber einer Familie an.

Alle untersuchten Tumuli waren Skelettgräber. Es wurden zwei Bautypen bei den Gräbern festgestellt. Beim ersten Typ war die rechteckige Grabgrundlage aus einer Schottererschicht hergestellt, und mit einer Reihe von grösseren oder kleineren Steinen eingefasst. Nach der Beisetzung wurde das Grab mit Erde bedeckt.

Bei der anderen Type der Grabkonstruktion wurde die rechteckige Grabgrundlage aus einer Schicht feingeschlagener Steine, auf die eine Schottererschicht gelegt wurde, hergestellt. Alles war mit groben Steinen eingerahmt. Nach der Beisetzung wurde das Grab erst mit Schotter und dann mit groben Steinen oder nur mit einer Schicht von groben Steinen bedeckt. Der Tote lag gewöhnlich leicht gekrümmt auf der linken oder auf der rechten Seite, die Hände zum Kopf gehoben und Füße in den Knien gebeugt.

Grabinventar:

Karavlaške kuće

Tumulus II

Grab 1: 11 bronzene Anhängsel, zwei bronzene Armbänder, Fragmente eines Saltaleon und Fragmente bronzener Knöpfe.

Grab 3: Fragment eines Gefässes.

In diesem Tumulus wurden als einzelne Funde auch folgende Objekte gehoben: ein Bronzering, eine eiserne Lanze, ein Teil eines bronzernen Armbandes und einige Keramikfragmente.

Tumulus V

In den Gräbern dieses Tumulus wurden keine Beilagen gefunden, wodurch deren Datierung möglich wäre. Jedoch stammen aus diesem Tumulus als einzelne Funde ein bronzernes Armband und ein fragmentiertes Gefäss.

Tumulus VI

Grab 1: Fragment eines bikonischen Gefässes.

Sundinovača

Tumulus I

Grab 1: Bronzenadel und zwei bronzene Armbänder. Im Tumulus wurden zwei Bronzenadeln und drei eiserne Lanzen als Einzelfunde entdeckt.

Jezero

Tumulus III

Grab 1: ein Dolch aus Bronze

Grab 2: fragmentiertes Gefäss und kleines bronzernes Armband.

Grab 3: Bronzenade, 1,6 bronzene Haarringe, Bernsteinperlen, zwei bronzene Armbänder, fragmentiertes Gefäss und ein Deckel von einem Gefäss.

Grab 4: kleines Gefäss mit Deckel.

Grab 5: fragmentiertes Gefäss, bronzernes Armband, Bernsteinperlen und Teile eines Saltaleon.

Tumulus IV

Grab 1: Bronzenadel, zwei fragmentierte bronzene Armbänder, Teile eines Saltaleon, Bernsteinperlen.

Grab 2: drei bronzene Armbänder, Bernsteinperlen.

Grab 3: Bronzenadel, zwei bronzene Armbänder.

Grab 4: Bronzenadel und ein bronzenes brillenartiges Anhängsel.

Tumulus V

Grab 1: Fragmente eines Gefässes.

Tumulus VI

Grab 1: bronzenes Armband, Ring aus spiralförmigem Dracht, Fragmente eines Saltaleon und Bernsteinkörnchen.

Tumulus VII

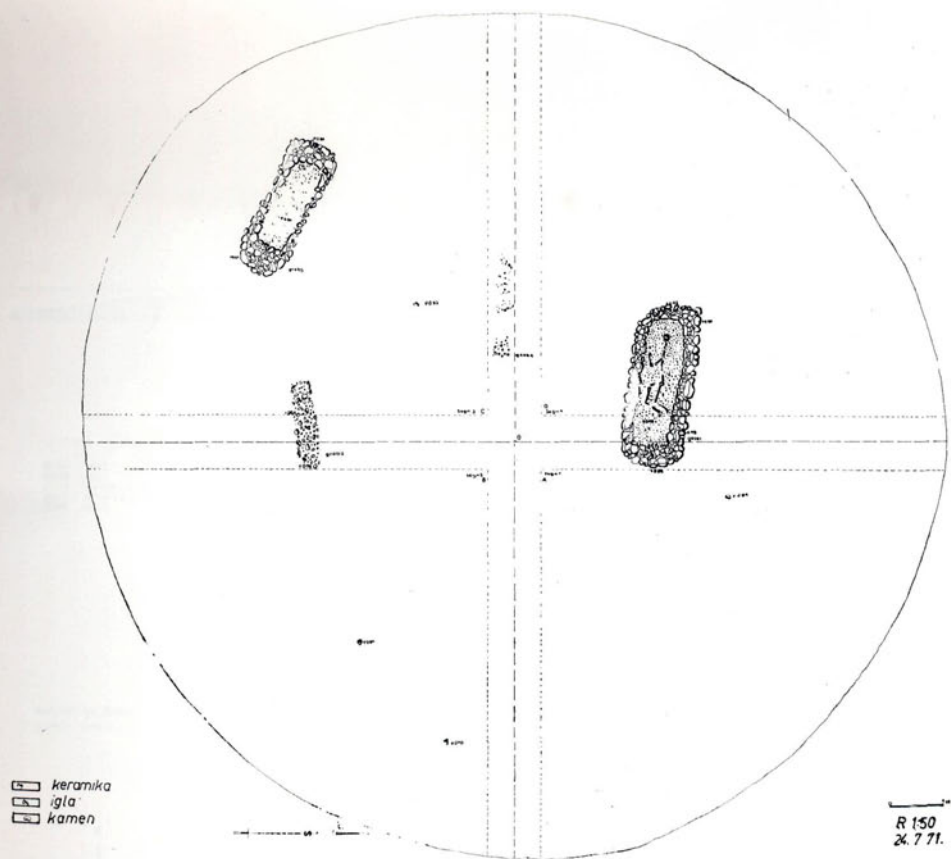
Grab 1: Bruchstücke eines bikonischen Gefässes.

Grab 3: Bruchstücke eines bikonischen Gefässes.

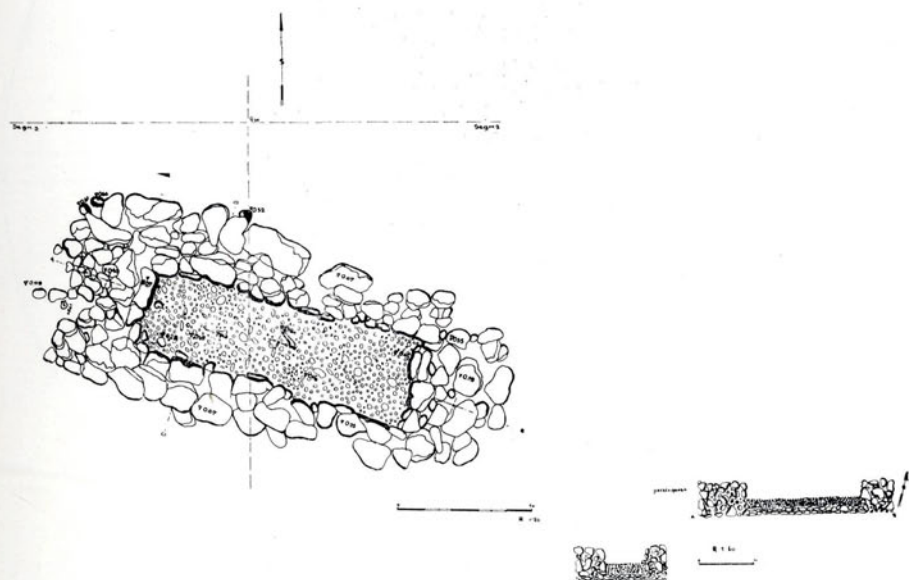
Das Material gehört zum grössten Teil der Bronzezeit an. Das sind die Funde im Grab 1 des Tumulus II, und vereinzelter Fund aus dem Tumulus V der Nekropole Karavlaške kuće. Weiter vereinzelter Funde aus dem Tumulus I der Nekropole Šundinovača und die Funde in den Gräbern 1 bis 5 aus dem Tumulus III der Nekropole Jezero. Das Material aus der Hallstatt-A-Zeit ist in dem Grab 1 aus dem Tumulus I Šundinovača und im Grab 3 des Tumulus IV, sowie Grab 1 des Tumulus VI aus Jezero vertreten. Der Hallstatt-A/B-Zeit gehören die Funde aus dem Grab 4 des Tumulus IV in Jezero.

Der entwickelten Bronzezeit, also der Zeit die der Peschiera — Fibel direkt vorangeht, gehören die Funde aus den Gräbern 1 und 2 des Tumulus IV, und aus den Gräbern 1 und 2 des Tumulus VII der Nekropole Jezero. Eiserner Lanzen aus dem Tumulus II der Nekropole Karavlaške kuće und Nr. I der Nekropole Šundinovača, gehören der Hallstatt-C-Periode an.

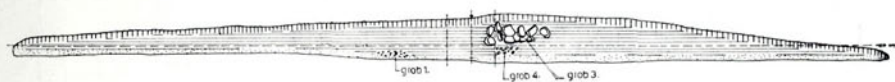
Auf Grund des vorher dargestellten kann man die Schlussfolgerung ziehen, dass die Funde aus den untersuchten Tumuli im Gebiet Padjina — Ročević einem längeren Zeitabschnitt angehören und dass diese Tumuli sehr lange benutzt wurden.

Plan IIa, Padjine, Karavlaške kuće, humka V

Plan IIb, Padjine, Karavlaške kuće, humka VI, grob 1

legenda

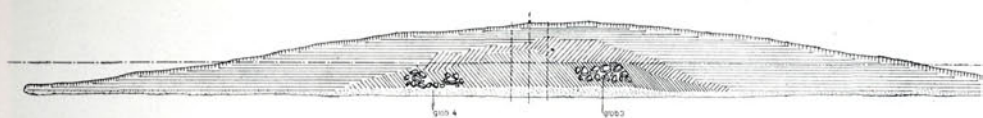
Plan Ia, Padjine, Karavlaške kuće, humka II

legenda:

Plan Ib, Padjine, Karavlaške kuće, humka VI

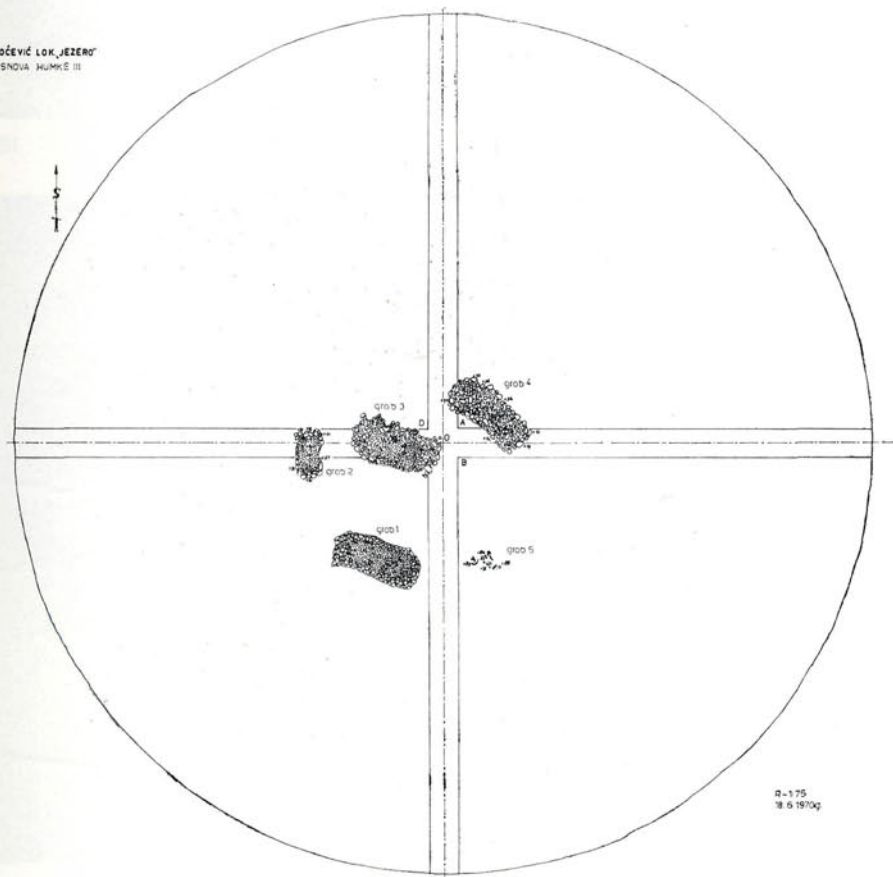

LEGENDA

- humka
- maslo
- naj tamne zemlja
- naj tamne zemlja sa gas
- kamen

Plan IIIa, Ročević, Jezero, humka III

ROČEVIĆ LOK. JEZERO
OSNOVA HUMKE III

q-175
18.6.1970g

Plan IIIb, Ročević, Jezero, osnova humke III

Sl. 1. Padjina, Sundinovaca, humka I, grob 1

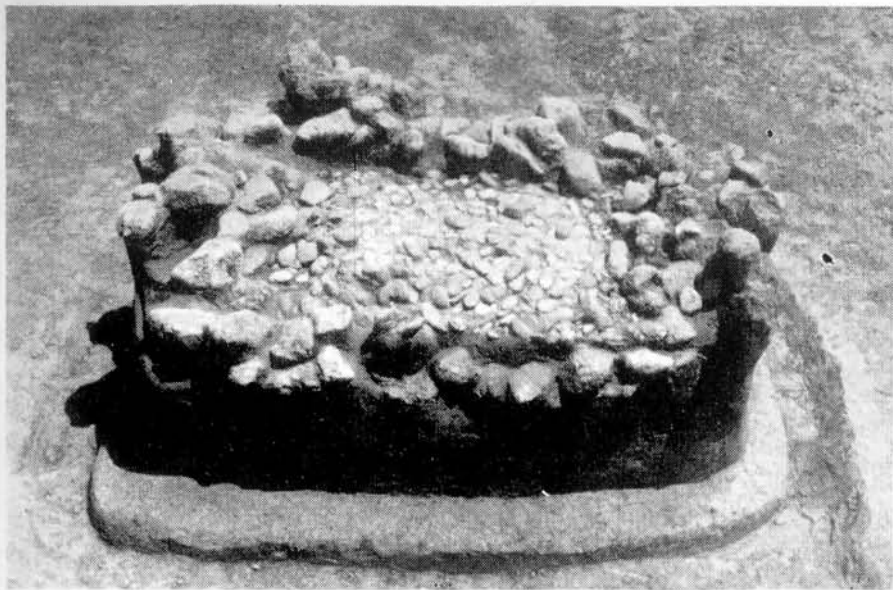
Sl. 2. Ročević, Jezero, humka III, grob 1

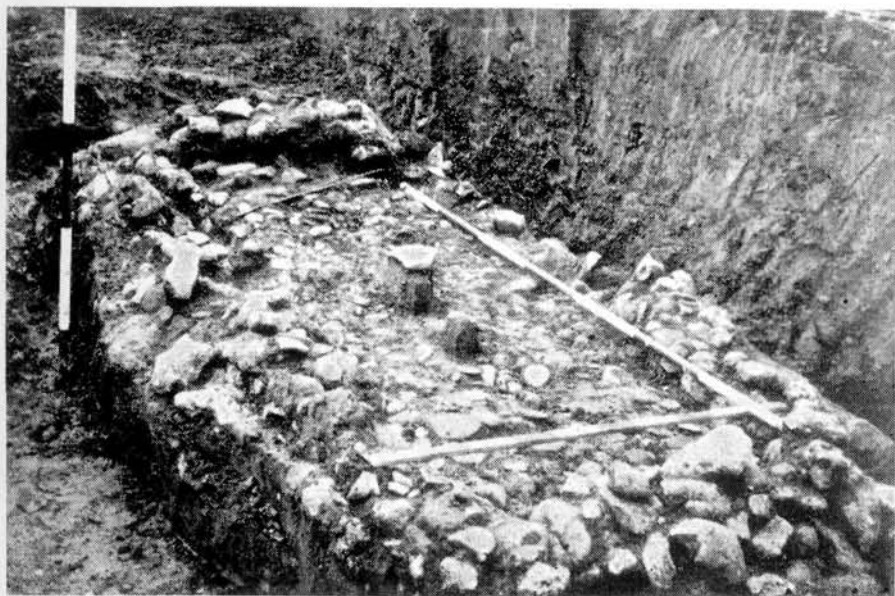
Sl. 3. Ročević, Jezero, humka V, grob 2

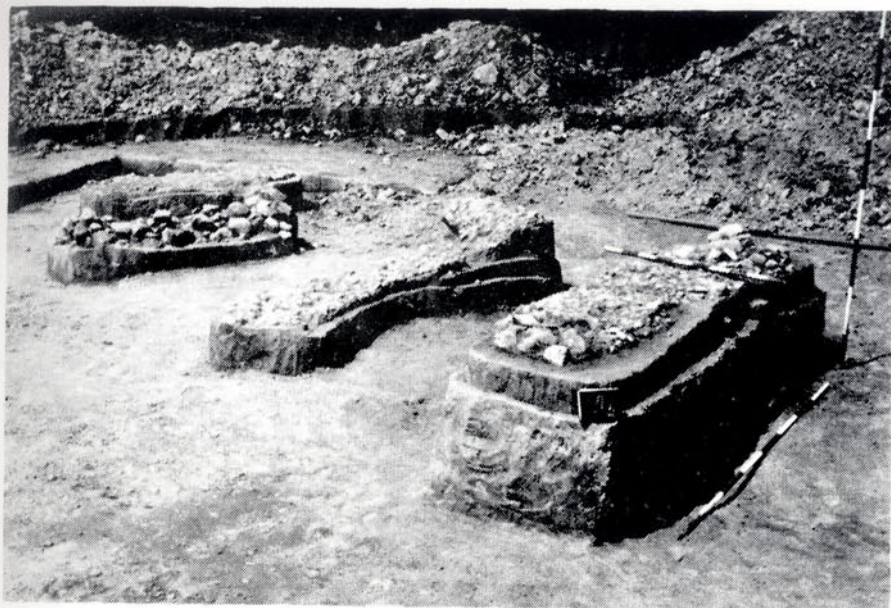
Sl. 4. Ročević, Jezero, humka III, grob 3

Sl. 1. Ročević, Jezero, humka III, grob 2

Sl. 2. Ročević, Jezero, humka IV, grob 1

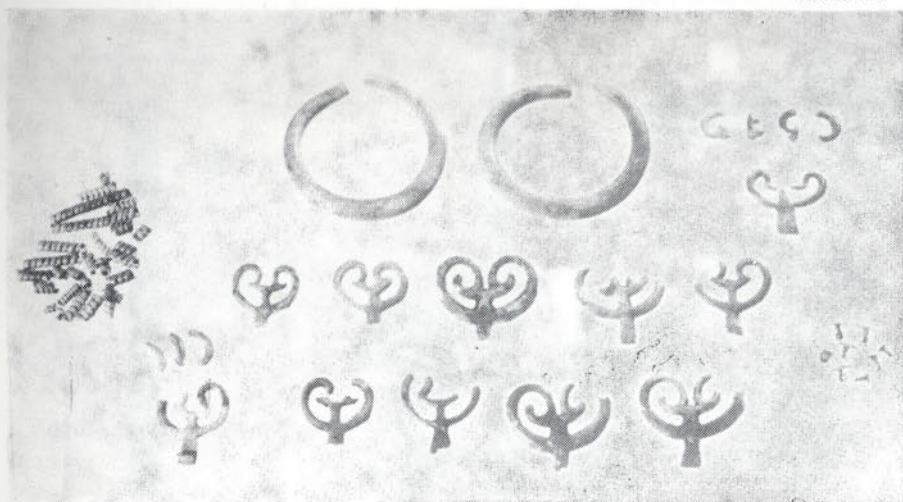

Sl. 1. Ročević, Jezero, humka VI, grob 1, 2, 3 i 4

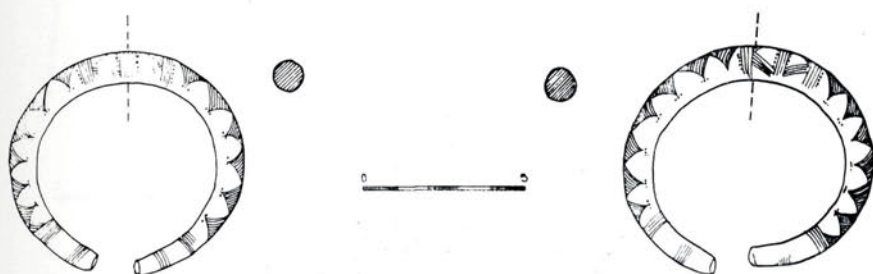

Sl. 2. Ročević, Jezero, humka VII, grob 1 i 2

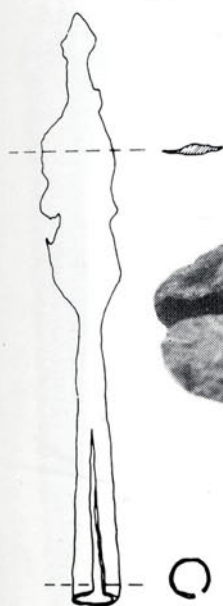
Tabla IV

1

2

3

4

5

Tabla V

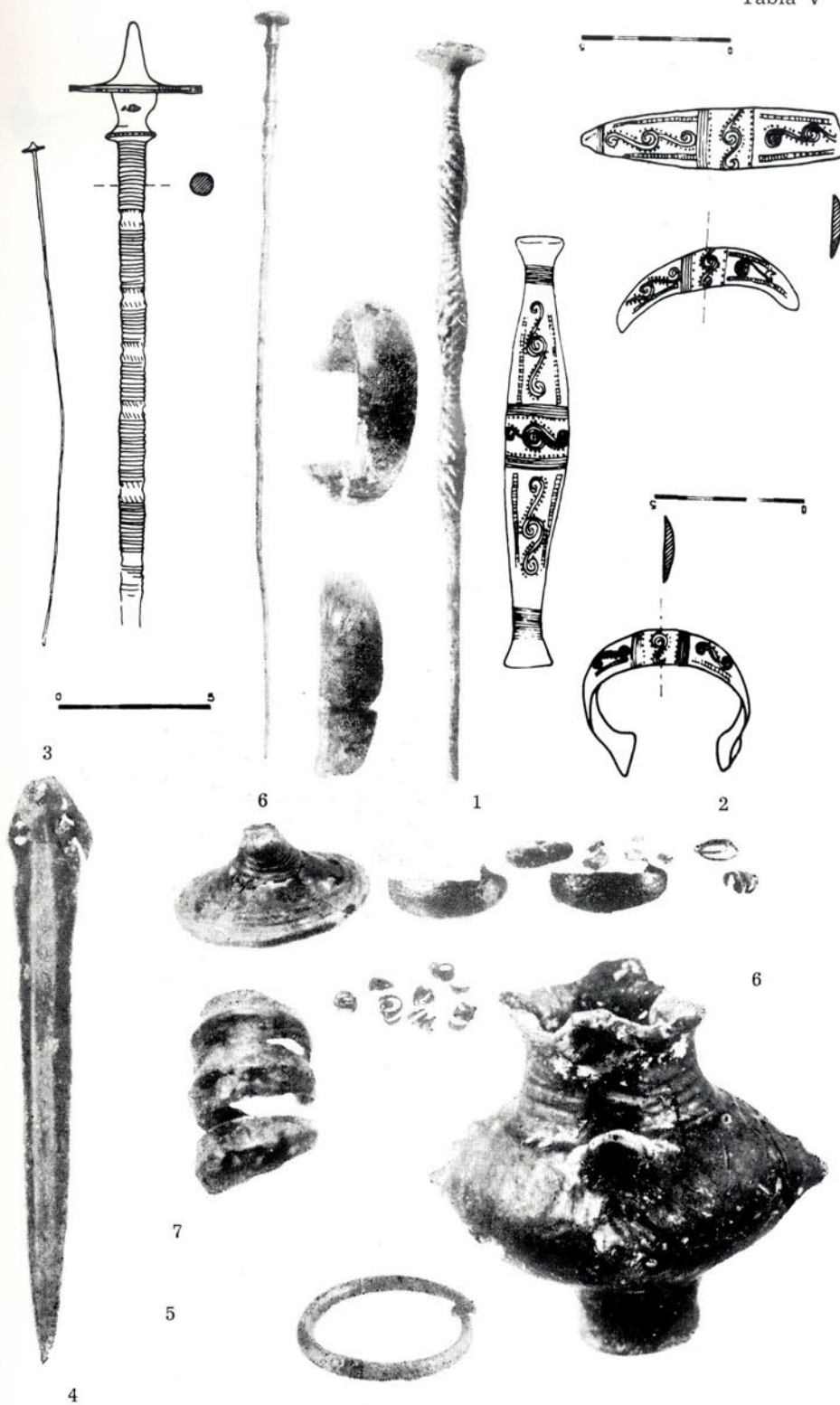

Tabla VI

